

Список литературы: 1. Асмолов, А.Г. Деятельность и установка / А.Г. Асмолов. – М., 1979. 2. Узнадзе, Д.Н. Психология установки / Д.Н. Узнадзе - СПб.: Питер, 2001. 3.. Ядов, В.А. Диспозиционная концепция личности. Социальная психология / В.А. Ядов. – Л., 1979. 4. Исаев, И.Ф. Куратору студенческой группы: от теории к практике: учебное пособие / И.Ф. Исаев, Е.И. Ерошенкова, Е.Н. Кролевецкая. – Белгород: Изд-во БелГУ, 2009. 5. Исаев, И.Ф. Профессионально-ценностная установка: диалог куратора и студента: монография / И.Ф. Исаев, Е.И. Ерошенкова. - Белгород: Изд-во БелГУ, 2010.

Е. И. Ерошенкова,

МОДЕЛЬ И ТИПОЛОГИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ЦЕННОСТНОЙ УСТАНОВКИ БУДУЩЕГО СПЕЦИАЛИСТА

В статье рассматриваются сущность, основные характеристики, компоненты и функции профессионально-ценностной установки будущего специалиста. Автором определяются и обосновываются критерии и показатели ее сформированности, на основе которых предлагается трехмерная модель профессионально-ценностной установки будущего специалиста, которая позволяет выделить типы рассматриваемой установки и дать им содержательную характеристику.

О. І. Єрошенкова,

МОДЕЛЬ І ТИПОЛОГІЯ ПРОФЕСІЙНО-ЦІННІСНІ УСТАНОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

У статті розглядаються сутність, основні характеристики, компоненти та функції професійно-ціннісної установки майбутнього фахівця. Автором визнаються і обґрунтовуються критерії та показники її сформованості, на основі ко-торих пропонується тривимірна модель професійно-ціннісної установки буду-ного фахівця, яка дозволяє виділити типи розглянутої установки і дати їм змістовну характеристику.

Elena Ivanovna Eroshenkova

MODEL AND TYPOLOGY Vocational VALUE SYSTEMS SPECIALIST OF THE FUTURE

This article discusses the nature, basic characteristics, components and functions of the professional values of the future specialist. The author are defined and justified criteria and indicators of its formed, based on the supported proposed three-dimensional model of professional values, willing specialist, which allows you to select the types of installation and give them a meaningful response.

Стаття надійшла до редакції 20.08. 2010

УДК 37.1

*Смоляна Н.В.,
м.Київ, Україна*

ВИРОБНИЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ

У сучасних умовах набула актуальності проблема пошуку нових підходів до змісту і форм організації підготовки педагогів професійної школи, здатних до новаторства, організації високопродуктивної праці учнів професійно-технічних навчальних закладів

передусім на виробництві. Перш за все йдеться про виробничу компетентність педагога професійної школи, його здатність і готовність здійснювати ефективну діяльність у відповідній галузі виробництва, адже саме у виробничих умовах уможливується ґрунтовне ознайомлення учнів із сучасною технікою і технологіями, організацією праці, набуття навичок виконання найважливіших операцій та ін.

Водночас процес професійного навчання і виховання охоплює великий і важливий комплекс соціально-правових і дидактичних проблем. Він передбачає забезпечення конституційних прав громадян на професійну освіту, здійснення взаємопов'язаних організаційно-педагогічних, науково-методичних, соціальних, психологічних і правових заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти відповідно до рівня кваліфікації майбутніх робітників. Навчально-виховний та навчально-виробничий процес має спрямовуватися на підготовку кваліфікованого робітника відповідно до вимог технологічного розвитку галузей економіки, формування творчої, ініціативної особистості, високого рівня професійної компетентності, здатності до самореалізації у професійній діяльності, готовності до вирішення нових виробничих і соціально-економічних завдань [6, с. 92].

Аналіз сучасних досліджень показує, що поняття “компетентність”, “професійна компетентність” широко використовуються вітчизняними і зарубіжними ученими у педагогічних і психологічних дослідженнях (О. Булатова, Н. Кузьміна, А. Деркач, І. Зимня, А. Маркова, Н. Ничкало, В. Радкевич, О. Щербак). Ґрунтовними є результати наукових пошуків щодо вивчення професійної компетентності кваліфікованих робітників, учителів, адміністративного персоналу навчальних закладів різних типів. Водночас проблема виробничої компетентності педагога професійної школи не дістала широкого системного висвітлення, що й зумовило вибір теми нашої статті.

Результати проведеного пошуку дають підстави констатувати, що на сучасному етапі розвитку педагогічної науки і практики відсутнє загальновизнане трактування виробничої компетентності педагога професійної школи. Існує багато визначень педагогічної компетентності й окремих її видів. Наприклад, О. Булатова розглядає педагогічну компетентність як високий рівень володіння складовими теоретичної та практичної готовності до педагогічної діяльності, характеристику професіоналізму вчителя. На думку автора, педагогічна компетентність передбачає і перелік інших компонентів: індивідуальний стиль педагогічної діяльності, творчий підхід до неї, розвинуту педагогічну рефлексію тощо [3, с. 90]. Російські науковці (В. Адольф, Ю. Варданян, В. Сластьонін та ін.) розглядають професійну компетентність педагога як характеристику його професіоналізму, єдність теоретичної і практичної готовності до реалізації педагогічної діяльності.

Цінним для нашого дослідження є дисертаційне дослідження Т. Шумейко, присвячене формуванню виробничої компетентності майбутніх вчителів професійного навчання засобами проектування. Так, дисертанткою виробнича компетентність майбутніх вчителів професійного навчання розглядається як комплексна характеристика спеціаліста, що відображає його здатність і готовність здійснювати ефективну діяльність у відповідній галузі виробництва, направлену на розробку технічної документації і виготовлення продукції, організацію виробництва з урахуванням техніко-економічної і конструктивно-технологічної доцільності [7, с. 11]. Розглядаючи виробничу компетентність в цілому, дослідниця визначила її складною інтегративною характеристикою спеціаліста, що об'єднує у своїй структурі наступні компоненти: техніко-технологічну компетентність, організаційно-управлінську компетентність та економічну компетентність. У змісті виробничої компетентності Т. Шумейко виділено знання, уміння, навички і досвід практичної діяльності у відповідній галузі виробництва, а

також особистісні якості спеціаліста, які спонукають до ефективного здійснення виробничої діяльності [7, с. 11-12].

У контексті нашого наукового пошуку передусім йдеться про підготовку педагогів професійної школи до реалізації навчально-виробничого процесу на засадах особистісно орієнтованої педагогіки, здоров'язбереження тощо.

Отже необхідно акцентувати увагу на педагогічній валеограмотності педагога професійної школи, оскільки важливою складовою виробничої діяльності є загальна здатність і готовність педагога мобілізувати у професійній діяльності знання, уміння з питань здоров'язбереження і здоров'ятворчості, а також способи виконання дій зі здоров'язбереження і здоров'яформуванню здоров'я учнів [3, с. 119].

Варто зазначити, що підґрунтям у формуванні виробничої компетентності є компетентісний підхід, який у професійній освіті передбачає орієнтацію на цілі – вектори освіти: схильність до навчання, самовизначення (самодетермінація), самоактуалізація, соціалізація й розвиток індивідуальності. Засоби досягнення цих цілей є певними освітніми конструктами, серед яких – компетентності, компетенції та метапрофесійні якості, що є складовими ключових компетенцій.

Як відомо, компетентісний підхід орієнтується на кінцевий результат освітнього процесу, спрямовується на формування у майбутнього фахівця готовності ефективно використовувати *потенційні можливості* (знання, уміння, навички, цінності, психологічні особливості), *зовнішні ресурси* (людські, інформаційні, матеріальні) для досягнення поставленої мети. Водночас компетентність характеризує міру включення людини в активну діяльність, здатність ефективно розв'язувати конкретну ситуацію, мобілізуючи при цьому знання, уміння, досвід, поведінкові відносини і цінності. У зв'язку з цим першочергового значення набуває «здатність діяти» як уміння використовувати знання у практичній діяльності. Отже, компетентність є ключовим, «вузловим» поняттям, оскільки поєднує інтелектуальну й «навичкову» складові освіти, віддзеркалює здатність людини мобілізувати у конкретній ситуації набуті знання і досвід (тобто, визначається не тільки сукупністю знань та вмій). Загалом компетентність є системою життєвого й професійного досвіду людини, а компетенція виражає актуальну сферу застосування людського досвіду.

Разом з тим, формування виробничої компетентності має реалізовуватися на основі *технологічного підходу*, оскільки він є характерною рисою сучасного матеріального виробництва. Саме технологічний підхід є концентрованим показником досягнутого рівня розвитку, впровадження наукових досягнень у практику, найважливішим показником високого професіоналізму діяльності педагога професійної школи [5, с. 9].

У контексті формування виробничої компетентності технологічний підхід відкриває нові можливості для концептуального і проектувального оволодіння різних галузей і аспектів освітньої, педагогічної і соціальної дійсності; він дає змогу:

- з більшою визначеністю передбачувати результати і керувати педагогічними процесами;

- аналізувати і систематизувати на науковій основі накопичений практичний досвід та його використання;

- комплексно розв'язувати освітні і соціально-виховні проблеми;

- забезпечувати сприятливі умови для розвитку особистості;

- зменшувати ефект впливу негативних умов на людину;

- оптимально використовувати наявні ресурси;

- обирати найбільш ефективні і розробляти нові технології і моделі для розв'язання виникаючих соціально-педагогічних проблем [5, с. 10].

Важливого значення набуває те, що технологічний підхід у контексті виробничої компетентності, передбачає точне інструментальне управління навчальним процесом і гарантоване досягнення поставлених навчальних цілей.

Слід окремо наголосити на особливій цінності положень, пов'язаних з особистісно діяльнісною парадигмою сучасної освіти у процесі професійного навчання і виховання. Такий підхід сприятиме духовному розвитку особистості майбутнього фахівця, формуванню національної свідомості, патріотизму, почуття професійної честі і гідності, вміння працювати у виробничому колективі [6, с. 92].

Наголосимо, що для формування виробничої компетентності педагога професійної школи важливого значення набуває *педагогічна техніка*, являючи собою комплекс загальнопедагогічних і психологічних умінь, вона допомагає досягнути оптимальних результатів у роботі, глибше та яскравіше виразити себе як педагога [3, с. 215].

На наш погляд, у контексті виробничої компетентності надзвичайно важливого значення набуває професійна *Я-концепція педагога* професійної школи, тобто система уявлень педагога про самого себе, на основі якої він будує свої стосунки з іншими і ставиться до себе як до професіонала, здатність здійснювати ґрунтовний самоаналіз і самооцінку результатів, умов і процесів власної професійної діяльності [3, с. 218].

Оскільки кваліфікація являє собою ступінь і вид професійної навченості, наявність і характер загальної і професійної компетентності та майстерності, що дають змогу зробити працю виробничою і творчою [3, с. 147], важливим аспектом виробничої компетентності педагога професійної школи є інноваційна діяльність. Так, К. Ангеловськи вважає однією з провідних ознак кваліфікації педагога його ставлення до новітнього – активну участь в інноваційних суспільних процесах в цілому і конкретно своїй діяльності. Науковцем виділено основні мотиви роботи педагогів у інноваційному режимі, а саме підвищення ефективності праці, особистісне самоствердження, матеріальні стимули. Також визначені індикатори готовності вчителя до сприйняття і застосуванню новітнього – успішне навчання, інформування про майбутню роботу в інноваційному режимі, професійна готовність до інноваційної діяльності, організація підвищення кваліфікації, наявність спеціальної літератури, проведення семінарів, які супроводжують інноваційну діяльність, видання спеціальних публікацій з впроваджуваної інновації [1, с. 34-37, 88-89].

Аналіз літературних джерел дає підстави стверджувати, що виробнича компетентність педагога професійної школи передбачає наявність у нього відповідних знань з організації поєднання професійного навчання з виробничою працею. Оскільки педагог професійної школи має розробляти, розглядати та схвалювати спільно з відповідною методичною комісією графіки і переліки перевірочних робіт з виробничого навчання, проводити перевірочні роботи з виробничого навчання в кожній навчальній групі відповідно до робочої навчальної програми з професійно-практичної підготовки. Водночас, під час оцінювання результатів перевірочної роботи, педагог професійної школи має визначати вміння та навички учнів застосовувати одержані професійні знання на практиці, урахувувати якість роботи і продуктивність праці, дотримання технологічної дисципліни та охорони праці, правильність виконання виробничих прийомів, вміння користуватися обладнанням, пристроями, ефективними методами організації праці [4].

Важливого значення для навчально-виробничої діяльності набуває її організація педагогом професійної школи на основі відповідних: нормативно-правових документів, науково обґрунтованих рекомендацій, положень; знань: з технології виробництва, технічного обладнання, правил його технічної експлуатації і норм охорони праці, техніки безпеки, протипожежного захисту тощо [2, с. 18].

На нашу думку, у контексті досліджуваної проблеми важливе значення має

опанування педагогами методики виробничого навчання учнів ПТНЗ в умовах промислових підприємств. Насамперед йдеться про вивчення прийомів підготовки учнів і наставників до особливостей навчального процесу в умовах сучасного виробництва, специфіку інструктажу, спостереження майстра за роботою учнів і перевірку робіт у ході виробничого навчання на підприємстві, прийоми навчання передових високопродуктивних способів праці, розвиток самостійності, формування професійно-трудова звичок. Особливу увагу доцільно приділити опануванню методики виробничого навчання у навчальних цехах і на навчальних ділянках, вивченню особливостей керівництва передвипускною виробничою практикою учнів.

Щодо проблеми поєднання продуктивної праці з виробничим навчанням, то педагогу доцільно розбиратися в основних причинах можливих негативних результатів такого поєднання, знати принципово важливі шляхи подолання суперечностей між дидактичними цілями виробничого навчання і продуктивним характером навчально-виробничих робіт, можливі економічні форми організації продуктивної праці учнів, необхідні умови для успішного поєднання професійного навчання з участю учнів у виробництві товарної продукції. Педагог професійної школи має чітко знати вимоги до навчально-виробничих майстерень: виробничо-технічні, господарсько-економічні, ергономічні, педагогічні, промислової санітарії і гігієни, а також основне й допоміжне устаткування майстерень, їхнє планування, особливості оснащення робочих місць учнів.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що виробнича компетентність педагога професійної школи являє собою комплексну характеристику, яку на наше переконання доцільно розглядати у поєднанні психологічної, психофізіологічної, дидактичної, управлінської, педагогічної валеограмотності та ін. складових. Оскільки виробнича компетентність є складною інтегративною характеристикою спеціаліста, вона об'єднує у своїй структурі наступні компоненти: техніко-технологічну компетентність, організаційно-управлінську компетентність та економічну компетентність. Варто зазначити, що підґрунтям для формування виробничої компетентності є *компетентісний підхід, технологічний підхід, педагогічна техніка, Я-концепція педагога, готовність до інноваційної діяльності* тощо. Саме виробнича компетентність педагога професійної школи, направлена на розробку технічної документації і виготовлення продукції, організацію навчально-виробничого процесу з урахуванням техніко-економічної та конструктивно-технологічної доцільності сприяє цілісному поєднанню професійного навчання з виробничою працею.

До перспективних напрямів наукових досліджень проблеми виробничої компетентності педагога професійної школи належать вивчення значення виробничої компетентності для поєднання професійного навчання з виробничою працею учнів професійно-технічних навчальних закладів.

Список літератури: 1. Ангеловски, К. Учителя и инновации: Книга для учителя / Пер. с македонского В.П. Диденко – М., 1991. – 159 с. 2. Кругликов Г.И. Учебная работа мастера профессионального обучения : учеб. пособ. / Г.И. Кругликов. – 2-е изд., стер. – М. : Изд. центр «Академия», 2010. – 192 с. – (Библиотечка мастера профессионального обучения). 3. Педагогический словарь : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / В.И. Загвязинский, А.Ф. Закирова, Т.А. Строкова и др.; под ред. В.И. Загвязинского, А.Ф. Закировой. – М. : Изд. центр «Академия», 2008. – 352 с. 4. Про затвердження Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах : Наказ Міністерства освіти і науки України від 30.05.2006 № 419. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=z0711-06>>. – Мова укр. 5. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий / Г.К. Селевко : В

2 т. Т.1. М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 816 с. – (Серия «Энциклопедия образовательных технологий»). 6. Ничкало Н.Г. Трансформація професійно-технічної освіти України : монографія / Н.Г. Ничкало. – К. : Педагогічна думка, 2008. – 200 с. 7. Шумейко Т.С. Формирование производственной компетентности будущих учителей профессионального обучения средствами проектирования. : автореф. дисс... канд. пед. наук : 13.00.08 / Т.С. Шумейко. – Челябинск, 2009. – 31 с.

Н.В. Смоляна

ВИРОБНИЧА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ

Визначено характеристику теоретико-методологічної основи виробничої компетентності педагога професійної школи на основі компетентісного, технологічного підходів, педагогічної техніки, Я-концепції педагога, готовності до інноваційної діяльності у навчально-виробничому процесі тощо.

Н.В. Смоляная

ПРОИЗВОДСТВЕННАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ ПЕДАГОГА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Определена характеристика теоретико-методологической основы производственной компетентности педагога профессиональной школы на основе компетентностного, технологического подходов, педагогической техники, Я-концепции педагога, готовности к инновационной деятельности в учебно-производительном процессе и т.д.

N.V. Smolianaya

PRODUCTIVE COMPETENCE OF TEACHER OF PROFESSIONAL SCHOOL

Description of teoretiko-methodological basis of productive competence of teacher of professional school is certain on the basis of competence, technological approaches, pedagogical technique, I-concepts of teacher, to readiness to innovative activity in educational-productive process this et cetera.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2010

УДК 377:004.9

*Кізім С.С.
м. Вінниця, Україна*

СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ПТНЗ

Постановка проблеми. Погоджуємось із В.Ю.Биковим, що вирішальним чинником, який визначає результативність процесу інформатизації освіти, є не стільки досягнутий науково-технічний рівень комп'ютеризації освіти, скільки якість і обсяг програмних засобів навчального призначення та інших інформаційних навчальних